

Asesiad o'r Effaith ar Hawliau Plant

Teitl / Darn o waith:	Gweithredu Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018 Amserlen i'r fframweithiau ar gyfer gweithredu cynlluniau datblygu unigol ar gyfer plant o oedran ysgol gorfodol neu'n iau
Enw'r Gangen:	Cangen Trawsnewid y System Anghenion Dysgu Ychwanegol, Yr Is-adran Cymorth i Ddysgwyr
Adran:	Y Grŵp Addysg a Gwasanaethau Cyhoeddus, Llywodraeth Cymru
Dyddiad:	Gorffennaf 2018

Chwe Cham at Sylw Dyledus

Cam 1. Beth yw'r darn o waith a'i amcanion?

Y canllaw hwn yw'r cyntaf mewn cyfres o ganllawiau sy'n amlinellu sut y caiff agweddau penodol ar Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018 ('y Ddeddf') eu gweithredu.

Bydd y Ddeddf yn creu fframwaith statudol newydd ar gyfer plant a phobl ifanc 0 i 25 oed sydd ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY). Bydd y fframwaith newydd hwn yn disodli'r fframwaith statudol presennol ar gyfer anghenion addysgol arbennig (AAA) ynghyd â'r drefn asesu a chynllunio ar gyfer pobl ifanc sydd ag anawsterau a/neu anabledau dysgu sydd mewn addysg a hyfforddiant ôl-16.

Yr amcanion yw creu:

- un fframwaith deddfwriaethol i gefnogi plant o oed ysgol gorfodol neu'n iau sydd ag ADY, a phobl ifanc hyd at 25 oed sydd ag ADY ac yn yr ysgol neu mewn addysg bellach;
- proses gydweithredol integredig o asesu a chynllunio sy'n hwyluso ymyriadau cynnar, amserol ac effeithiol; a
- system deg a thryloyw ar gyfer darparu gwybodaeth a chynghor, a datrys pryderon ac apeliadau.

Er mwyn cyflawni'r tri amcan trosfwaol hwn, mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu un ar ddeg o nodau craidd y datblygwyd darpariaethau'r Ddeddf o'u mewn, sef:

- Cyflwyno'r term 'ADY'
- Ystod oedran 0-25
- Cynllun unedig
- Cynnwys plant a phobl ifanc yn fwy
- Dyheadau uchel a gwell deilliannau
- System symlach sy'n achosi llai o wrthdaro
- Rhagor o gydweithredu
- Osgoi anghytundebau a'u datrys yn gynharach

- Hawliau clir a chyson i apelio
- Cod gorfodol
- System ddwyieithog

Mae'r canllaw gweithredu yn amlinellu sut y caiff y cynlluniau unedig – CDUau – eu gweithredu'n gyffredinol i blant o oedran ysgol gorfodol neu'n iau. Nid yw'r canllaw yn mynd i'r afael â threfniadau ar gyfer CDUau pobl ifanc sydd dros yr oedran ysgol gorfodol na'r trefniant ar gyfer eithriadau i sut y caiff CDUau eu gweithredu'n gyffredinol. Caiff y trefniadau hyn eu hamlinellu mewn canllawiau a gaiff eu cyhoeddi ar wahân.

Cynllun unedig

Y Ddeddf

Mae'r Ddeddf yn cyflwyno CDUau statudol ar gyfer plant a phobl ifanc sydd ag ADY.

Bydd y CDU yn disgrifio ADY y plentyn neu'r person ifanc a'r ddarpariaeth ddysgu ychwanegol (DDdY) sydd ei hangen er mwyn diwallu'r anghenion hynny. Fel rheol, lle bydd ysgol neu sefydliad addysg bellach yng Nghymru yn pennu bod gan blentyn neu berson ifanc ADY, bydd corff llywodraethu'r ysgol neu'r sefydliad yn paratoi, yn cynnal ac yn adolygu CDU ar ei gyfer. Fel rheol, yr ysgol neu'r sefydliad addysg bellach hwnnw fydd yn darparu'r DDdY a nodir yn y CDU. Mae dyletswyddau ar awdurdodau lleol yng Nghymru hefyd i baratoi a chynnal CDUau ar gyfer plant a phobl ifanc yn eu hardal. Er enghraifft, yn yr achosion lle bydd yn rhaid i'r penderfyniad ynghylch union hyd a lled ADY plentyn neu berson ifanc, neu'r union DDdY sydd ei hangen, gael ei wneud y tu allan i'r ysgol neu'r sefydliad addysg bellach; neu lle na fyddai'n rhesymol i gorff llywodraethu'r ysgol neu'r sefydliad addysg bellach sicrhau'r DDdY y gallai fod ei hangen; neu lle nad yw'r plentyn neu'r person ifanc yn mynd i leoliad o'r fath (gan gynnwys y rheini sy'n mynd i ysgolion na chynhelir a lleoliadau blynyddoedd cynnar na chynhelir neu blant a addysgir gartref), byddai'r awdurdod lleol yn gyfrifol am benderfynu ar ADY, paratoi ac adolygu'r CDU (os yw hynny'n ofynnol yn achos person ifanc nad yw'n mynychu sefydliad addysg bellach neu ysgol a gynhelir yng Nghymru) a sicrhau'r DDdY o'i fewn. Y bwriad yw y bydd y Cod ADY yn darparu canllawiau ar achosion lle nad yw hi'n rhesymol efallai i ysgol neu sefydliad addysg bellach benderfynu ar ADY dysgwr neu sicrhau'r DDdY sydd ei hangen.

Yr awdurdod lleol fydd yn gyfrifol am baratoi, cynnal ac adolygu CDUau plant ag ADY sydd dan ei ofal ac sydd mewn ardal awdurdod lleol yng Nghymru (p'un a yw o fewn eu hardal nhw neu'n perthyn i awdurdod lleol arall).

Byddai'n rhaid adolygu CDUau unwaith bob 12 mis o leiaf, ac efallai y bydd angen eu hadolygu yn amlach, yn dibynnu ar yr amgylchiadau.

Lle bydd dysgwr sydd â CDU a gynhelir gan awdurdod lleol wedi'i gofrestru mewn ysgol a gynhelir neu sefydliad addysg bellach yng Nghymru, mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu'r ysgol neu'r sefydliad addysg bellach gymryd pob cam rhesymol i sicrhau'r DDdY sydd wedi'i chynnwys yn y CDU – ond yn y pen draw, mater i'r awdurdod lleol sy'n cynnal y CDU fyddai sicrhau'r ddarpariaeth honno. Rhaid i awdurdodau lleol ystyried hefyd p'un a oes angen paratoi a chynnal CDU ar gyfer person ifanc nad yw mewn ysgol neu sefydliad addysg bellach; p'un a oes angen parhau i gynnal cynllun person ifanc; a ph'un a fydd angen cynnal cynllun person sydd dan gadwad, gan gynnwys plentyn dan gadwad, pan gaiff y person ei ryddhau.

Mae'r Ddeddf yn mynd i'r afael â sefyllfa lle daw dyletswyddau i gynnal CDU i ben, a lle cânt eu trosglwyddo i gorff arall. Er enghraifft, gall corff roi'r gorau i gynnal CDU os bydd yn penderfynu nad oes gan y plentyn neu'r person ifanc ADY bellach, ond mewn achos fel hwn, cyn iddo roi'r gorau i gynnal y cynllun, caiff y dysgwr gyfle i herio'r penderfyniad. Mae yna ddarpariaeth hefyd i'r dyletswyddau i gynnal CDU drosglwyddo i gorff arall, er enghraifft pan fydd plentyn neu berson ifanc yn symud i ysgol arall neu i ardal awdurdod lleol arall, neu'n mynd o'r ysgol i sefydliad addysg bellach.

System symlach sy'n achosi llai o wrthdaro

Wrth gael gwared â'r rhaniad artiffisial a chynhennus presennol rhwng plant a phobl ifanc sy'n cael datganiad AAA a'r diogelwch statudol a ddaw yn sgil hynny, a'r rheini sydd ag anghenion na ystyrir yn ddigon difrifol neu gymhleth i roi cynllun a diogelwch statudol ar eu cyfer, bydd y Ddeddf yn cael gwared ag un o'r prif achosion gwrthdaro o fewn y system bresennol. Bydd y pwyslais yn y Ddeddf ar gyfraniad plant, eu rhieni a phobl ifanc yn y penderfyniadau sy'n effeithio arnynt a datblygu CDUau, yn arwain at fwy o gonsensws wrth gynllunio. Bydd darpariaethau'r Ddeddf ar CDUau hefyd yn arwain y ffordd at broses lai biwrocraidd a hirwyntog o gynllunio, a ddylai fod yn haws ei deall ac yn llai tebygol o greu gwrthdaro.

Y canllaw

Mae'r canllaw gweithredu yn amlinellu sut y caiff y CDUau eu gweithredu'n gyffredinol i blant o oedran ysgol gorfodol neu'n iau. Nid yw'r canllaw yn mynd i'r afael â threfniadau ar gyfer CDUau pobl ifanc sydd dros yr oedran ysgol gorfodol na'r trefniant ar gyfer eithriadau i sut y caiff CDUau eu gweithredu'n gyffredinol. Caiff y trefniadau hyn eu hamlinellu mewn canllawiau a gaiff eu cyhoeddi ar wahân.

Bydd Llywodraeth Cymru yn mabwysiadu dull graddol o weithredu'r fframwaith statudol newydd, a fydd yn cydreddeg â'r rhaglen ehangach i drawsnewid y system ADY.

Seiliwyd y dull graddol ar safbwyntiau rhanddeiliaid a ymatebodd i'r ymgynghoriad cyhoeddus ar sut y dylid gweithredu'r Ddeddf. Roedd cefnogaeth gref i dull graddol o weithredu'r system ADY. Roedd y rhan fwyaf o'r rhanddeiliaid yn cytuno mai amserlenni cenedlaethol ar gyfer trosglwyddo carfanau penodol o blant a phobl ifanc i'r system newydd fyddai'r dull hawsaf i'w reoli a'r dull mwyaf cyson.

Er mwyn lleihau unrhyw effeithiau andwyol wrth weithredu'r system yn raddol, rhoddir blaenoriaeth i'r plant ieuengaf, i hwyluso ymyriadau cynnar ac effeithiol, yn ogystal â'r plant hynny sy'n agosáu at gerrig milltir penodol o ran cynnydd, i hwyluso cynllunio pontio a throsglwyddo effeithiol. Hefyd, rhaid rhoi CDUau i blant sydd â datganiadau AAA o fewn dwy flynedd, i gydnabod y ffaith mai'r dysgwyr hyn sydd fwyaf tebygol o fod â'r anghenion mwyaf difrifol a chymhleth.

Cam 2. Dadansoddi'r effaith

Bydd y canllaw yn cyfrannu at weithredu'r agweddau canlynol ar y Ddeddf ac at wireddu'r effeithiau positif canlynol (o ran hawliau plant) ar gyfer plant o oedran ysgol gorfodol neu'n iau:

- **darparu system unedig a chyfartal** ar gyfer pob plentyn o oedran ysgol gorfodol neu'n iau, darparwyr addysg a lefelau angen, gan gael gwared, felly, ag unrhyw anghysondeb ac annhegwch (erthyglau 1 a 3);
- **cyflwyno proses sy'n fwy hyblyg ac sy'n ymateb yn fwy** o asesu parhaus, gan alluogi'r ddarpariaeth ar gyfer y dysgwr unigol i ddatblygu dros amser, a hynny'n unol ag anghenion sy'n newid (erthyglau 28 a 29);
- **sicrhau dull sy'n canolbwyntio'n fwy ar unigolion**, rhoi safbwyntiau'r plentyn wrth wraidd y broses a'u cynnwys hwy a'u teuluoedd yn y broses gynllunio, ymyrryd ac adolygu o'r dechrau'n deg (erthyglau 12 ac 16);
- **osgoi dyblygu** sy'n deillio o gynlluniau sy'n gwneud yr un peth i bob pwrpas ac integreiddio, lle y bo'n bosibl ac yn briodol, gynlluniau ac ymyriadau presennol a gyflenwir ar gyfer plant (erthygl 3);
- **cadw ac estyn hawliau apelio** i'r Tribiwnlys fel cam diogelu y gellir ei ddefnyddio yn y pen draw o safbwynt digonolrwydd y gefnogaeth a gaiff ei rhoi i bob plentyn sydd ag ADY, ac nid dim ond y rhai sydd ag anghenion cymhleth (erthyglau 3 a 4).

Cynhaliwyd cyfres o ddigwyddiadau ymgysylltu ar gyfer plant a phobl ifanc (a'u teuluoedd) yn ystod yr ymgynghoriad ar y Papur Gwyn, sef *Cynigion Deddfwriaethol ar gyfer Anghenion Dysgu Ychwanegol*, ac yn ystod yr ymgynghoriad ar Fil drafft Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) ("y Bil drafft").

Yn ystod haf 2014, aeth Llywodraeth Cymru ati i gomisiynu contractwr allanol er mwyn clywed barn, teimladau a safbwyntiau plant, pobl ifanc a'u teuluoedd ynghylch y cynigion deddfwriaethol a nodir yn y Papur Gwyn. Defnyddiwyd gwahanol ddulliau ymgysylltu yn ystod y gweithdai gan gynnwys chwarae, sesiynau trafod a dadleuon ar sail y fersiwn 'hawdd ei darllen' o'r papur ymgynghori: Cafodd y fersiwn hawdd ei darllen hefyd ei defnyddio gan blant a phobl ifanc mewn ysgolion a cholegau ar gyfer cyflwyno eu sylwadau. Defnyddiwyd canlyniadau'r ymarfer ymgynghori hwn fel sail i'r gwaith o ddatblygu polisi, er mwyn llunio'r Bil drafft. Cafodd crynodebau o'r ymatebion i'r Papur Gwyn a'r gweithdai eu cyhoeddi ar 14 Hydref 2014¹.

Ar 6 Gorffennaf 2015, cyhoeddwyd y Bil drafft a oedd yn adeiladu ar y Papur Gwyn. I ategu'r ymgynghoriad, a ddaeth i ben ar 18 Rhagfyr 2015, cyhoeddwyd hefyd fersiwn ddrafft o'r Cod ADY a'r amserlen fras ar gyfer gweithredu'r system newydd.

Cyhoeddwyd dogfen ymgynghori ar gyfer plant a phobl ifanc ynghyd ag esboniad hawdd ei ddarllen o'r Bil drafft. Defnyddiwyd y dogfennau hyn gan contractwr, a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru, i helpu i gyflwyno gweithdai wedi'u teilwra i blant, pobl ifanc a'u rhieni/gofalwyr. Cynhaliwyd cyfanswm o 23 o weithdai ledled Cymru.

Yn ystod y gweithdai, casglwyd barn plant a phobl ifanc ar wahân i farn eu rhieni/gofalwyr i sicrhau bod eu barn yn cael eu cofnodi'n gywir. Cynhaliwyd 19 o weithdai i blant a phobl ifanc, mewn 16 o leoliadau, a chymerodd 222 ran. Cynhaliwyd y gweithdai mewn ysgolion arbennig, ysgolion cynradd, ysgolion uwchradd, lleoliadau addysg bellach ac uned cyfeirio disgyblion, yn ogystal ag ymhlith grŵp o blant oedd yn derbyn gofal a phlant oedd yn cael eu haddysgu gartref. Roedd lefel gyffredinol y gefnogaeth i'r cynigion yn uchel iawn; y brif feirniadaeth a godwyd gan blant a phobl ifanc oedd y diffyg ffocws ar ddarpariaeth iechyd o fewn y diwygiadau arfaethedig.

Cynhaliwyd pedwar gweithdy i oedolion oedd â buddiant uniongyrchol yn y ddeddfwriaeth.

¹ Gallwch ofyn am gopiau o'r dogfennau hyn o SENReforms@llyw.cymru

Cymerodd 45 o oedolion ran yn y rhain. Roeddent yn cynnwys gofalwyr maeth a rhieni plant oedd: â datganiad AAA, yn addysg y blynyddoedd cynnar; ac yn cael eu haddysg gartref. Yn gyffredinol, roedd cefnogaeth gref i'r newidiadau arfaethedig; roedd y brif feirniadaeth yn ymwneud â'r adnoddau oedd ar gael i gyflwyno'r system arfaethedig.

Roedd pob gweithdy wedi'i strwythuro i roi'r wybodaeth a'r ddealltwriaeth i'r rheini oedd yno iddynt allu gwneud penderfyniadau wrth ymateb i ddeg cwestiwn penodol yr ymgynghoriad. Roedd y rhain yn adlewyrchu deg prif nod y diwygiadau a oedd wedi'u nodi ar y pryd. Er bod y lefel gefnogaeth yn uchel yn gyffredinol, roedd yna wahaniaeth rhwng ymatebion y plant/bobl ifanc a'r oedolion.

Defnyddiwyd safbwyntiau'r plant, y bobl ifanc a'u rhieni/gofalwyr, ynghyd â'r ymatebion a ddaeth i law drwy'r ymgynghoriad ehangach, i fireinio'r Bil, ac i ddatblygu'r Cod drafft a'r rhaglen ehangach i drawsnewid y system ADY. Mae swyddogion o'r Grŵp Addysg a Gwasanaethau Cyhoeddus a'r Grŵp Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol o fewn Llywodraeth Cymru wedi cydweithio'n agos ar ddatblygu darpariaethau iechyd y Ddeddf a'r rhaglen ddiwygio ehangach. Roedd y gwaith datblygu hwn yn mynd i'r afael yn uniongyrchol â'r prif bryderon a godwyd gan y plant a'r bobl ifanc.

Yn ei Hadroddiad Blynyddol 2015-16 (Hydref 2016), gwnaeth y Comisiynydd Plant yr argymhelliad canlynol: *'Dylai Llywodraeth Cymru gyflwyno deddfwriaeth newydd a Chod Ymarfer cadarn sy'n cyflawni ei hymrwymiad i blant a phobl ifanc ag anghenion dysgu ychwanegol. Dylai gryfhau'r cydlyniad, y ddarpariaeth a'r gefnogaeth a roddir i blant a phobl ifanc sydd ag anghenion dysgu ychwanegol, gan gynnwys cyflwyno dyletswydd statudol i Fyrddau Iechyd Lleol ac Ymddiriedolaethau GIG ddarparu cefnogaeth ac i gryfhau pwerau Tribiwnlys Addysg Cymru.'*

Mae'r Ddeddf, y Cod drafft a'r rhaglen ehangach i drawsnewid y system ADY wedi helpu i weithredu'r argymhelliad hwn.

Aeth Llywodraeth Cymru ati i drafod yn helaeth â Swyddfa'r Comisiynydd Plant yn ystod y gwaith o ddatblygu'r Bil a'r Cod drafft. Roedd Swyddfa'r Comisiynydd wedi'i chynrychioli ar Grŵp Datblygu Cynnwys y Cod, a wnaeth helpu i ddatblygu ail fersiwn y Cod drafft. Darparwyd hwn ar gyfer y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ym mis Chwefror 2017 i helpu'r Cynulliad yn ei waith o graffu ar y Bil. Mae adborth y Pwyllgor ar y Cod ADY drafft a'r dogfennau ategol wedi'i ystyried ac rydym yn parhau i'w ddefnyddio fel sail i'r gwaith datblygu polisi sy'n parhau mewn perthynas â'n gwaith diwygio.

Cyhoeddwyd Asesiad Effaith ar Hawliau Plant ar yr un pryd â'r Bil drafft, a chyhoeddwyd fersiwn arall wrth gyflwyno'r Bil i Gynulliad Cenedlaethol Cymru ar 12 Rhagfyr. Adolygwyd yr asesiad effaith yng ngoleuni gwelliannau Cam 2 a Cham 3 a datblygiadau polisi pellach. Mae'r fersiwn ddiwygiedig honno wedi'i chyhoeddi cyn dechrau ar Gam 3. Mae ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru:

<http://gov.wales/topics/educationandskills/schoolhome/additional-learning-special-educational-needs/transformation-programme/legislation-and-statutory-guidance/?lang=cy>

Lluniwyd esboniad hawdd ei ddarllen o'r Bil gan Anabledd Dysgu Cymru ar ran Llywodraeth Cymru, ac fe'i cyhoeddwyd ar wefan Llywodraeth Cymru ym mis Chwefror 2017.

<https://beta.gov.wales/sites/default/files/consultations/2018-01/151019-easy-read-explanation-cy.pdf>

Mae'r Ddeddf yn cefnogi Strategaeth Tlodi Plant Cymru 2015. Amcan 3 y strategaeth yw: *Lleihau'r anghydraddoldebau sy'n bodoli yng nghanlyniadau iechyd, addysg ac economaidd plant sy'n byw mewn tlodi, drwy wella canlyniadau'r tlotaf.* Nod ein cynigion yw gwaredu anghydraddoldebau ym maes addysg drwy sicrhau bod modd i bob plentyn a pherson ifanc gyflawni hyd eithaf ei allu. Noda cyhoeddiad Llywodraeth Cymru sef 'Ailysgrifennu'r Dyfodol' fod dysgwyr sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim ddwywaith yn fwy tebygol o fod ag AAA. Bydd gwella'r system yn cael effaith anghymesur o gadarnhaol ar blant a phobl ifanc o aelwydydd incwm isel.

Bydd defnyddio ADY fel term unigol yn helpu i osgoi rhywfaint o'r stigma sy'n gysylltiedig â'r termau presennol 'anghenion addysgol arbennig' ac 'anawsterau a/neu anabledau dysgu' a bydd yn nodi toriad clir oddi wrth y system bresennol yr ystyrir gan lawer fod angen ei diwygio'n sylweddol.

Nid ydym wedi nodi unrhyw effeithiau negyddol ar blant a phobl ifanc a allai ddeillio o'r darpariaethau a amlinellir yn y Ddeddf.

Cam 3. Sut mae eich darn o waith yn cefnogi ac yn hyrwyddo hawliau plant?

Mae gweithredu CDUau ar gyfer plant o oedran ysgol gorfodol neu'n iau yn cefnogi gwaith erthyglau canlynol Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn:

Erthygl 1: Mae gan bob un sydd dan 18 oed yr hawliau sydd yn y Confensiwn hwn.

Mae gweithredu CDUau yn cyflwyno system gyfartal sy'n sicrhau y rhoddir cynllun statudol i bob plentyn ag ADY, pa mor gymhleth bynnag yw eu hanghenion, a bod ganddynt hawliau i herio rhai penderfyniadau a wneir gan awdurdodau lleol mewn perthynas ag ADY.

Caiff CDUau eu creu drwy gyfarfodydd cydweithredol lle bydd ymarferwyr yn canolbwyntio ar yr unigolyn i sicrhau bod safbwyntiau, dymuniadau a theimladau'r plentyn a rhiant y plentyn yn cael y lle canolog yn y penderfyniadau ynghylch ADY y plentyn.

Mae'r canllaw gweithredu yn amlinellu sut y caiff CDUau ar gyfer plant o oedran ysgol gorfodol neu'n iau sydd ag ADY eu gweithredu dros gyfnod o dair blynedd. Seiliwyd y dull graddol ar safbwyntiau rhanddeiliaid a ymatebodd i'r ymgynghoriad cyhoeddus ar sut y dylid gweithredu'r Ddeddf. Roedd cefnogaeth gref i'r syniad o weithredu'r system ADY yn raddol. Roedd y rhan fwyaf o randdeiliaid yn cytuno mai pennu amserlenni cenedlaethol ar gyfer trosglwyddo carfanau penodol o blant i'r system newydd fyddai'r dull hawsaf i'w reoli a'r dull mwyaf cyson.

Erthygl 2: Mae'r Confensiwn yn gymwys i bob un, beth bynnag fo'i hil, ei grefydd, ei alluoedd, beth bynnag y mae'n ei feddwl neu'n ei ddweud a pha fath bynnag o deulu y daw ohono.

Mae'r canllawiau gweithredu yn nodi bod hawl gan bob plentyn ag ADY, sydd o oedran ysgol gorfodol neu'n iau, i CDU statudol a fydd yn cefnogi eu dysgu, ni waeth pa mor ddifrifol neu gymhleth yw eu hanghenion. Bydd hyn yn sicrhau rhagor o gysondeb a dilyniant, a bod darpariaethau a hawliau'n cael eu diogelu, ni waeth pa mor gymhleth neu ddifrifol yw'r anghenion.

Erthygl 3 – Dylai pob sefydliad sy'n ymwneud â phlant weithio at yr hyn sydd orau i bob plentyn.

Bydd gweithredu'r Ddeddf yn cefnogi camau pennu cynnar ac ymyriadau prydlon, gan sicrhau bod modd i bob plentyn a pherson ifanc ag ADY gyflawni hyd eithaf ei allu addysgol. Er mwyn hyrwyddo cydweithredu a sicrhau bod sefydliadau'n gweithio tuag yr hyn sydd orau i bob plentyn, pan fydd awdurdod lleol yn gofyn am gymorth neu wybodaeth gan gorff penodedig arall – gan gynnwys, er enghraifft, awdurdod lleol arall, corff llywodraethu ysgol a gynhelir neu sefydliad addysg bellach, neu gyrff iechyd penodol, - wrth arfer eu swyddogaethau o ran ADY, mae'n rhaid i'r corff hwnnw gydymffurfio â'r cais (oni bai bod yna amgylchiadau penodedig). Mae hyn yn hanfodol er mwyn sicrhau bod anghenion yn cael eu nodi'n gynnar a bod y cymorth iawn yn cael ei sefydlu er mwyn sicrhau'r canlyniadau gorau posibl i blant a phobl ifanc.

Yn ogystal, bydd cyrff y GIG yng Nghymru o dan ddyletswydd newydd i ystyried, pan ofynnir iddynt, p'un a oes triniaeth neu wasanaeth perthnasol sy'n debygol o helpu i fynd i'r afael ag ADY y dysgwr. Rhaid cynnwys triniaeth neu wasanaeth o'r fath yn CDU y dysgwr a rhaid i'r corff iechyd sicrhau bod y driniaeth neu'r gwasanaeth yn cael ei ddarparu.

Bydd rôl newydd y Swyddog Arweiniol Clinigol Addysg Dynodedig a rôl y Cydlynnydd ADY yn helpu i feithrin gwell cysylltiadau ac arferion gwaith rhwng asiantaethau sy'n gweithio gyda phlant, er mwyn sicrhau'r canlyniad gorau i'r plentyn neu'r person ifanc.

Y bwriad yw y bydd y Cod ADY, a fydd yn cyd-fynd â'r Ddeddf ac yn ei hategu, yn cynnwys rhagor o gyfarwyddyd i weithwyr proffesiynol er mwyn cefnogi gwaith amlasiantaeth effeithiol.

Er bod y Ddeddf, i raddau helaeth, yn ailadrodd y ddyletswydd ddeddfwriaethol sydd eisoes yn bod o blaid addysgu'r rheini sydd ag ADY yn ysgolion prif ffrwd a gynhelir (gyda rhai eithriadau), mae hefyd yn hyrwyddo dull gweithredu sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn. Mae'r Ddeddf, felly, yn cydnabod nad yw mynychu ysgol brif ffrwd a gynhelir yn briodol mewn rhai achosion o ystyried yr hyn sydd orau i'r plentyn. Mae'n galluogi awdurdod lleol, felly, i osod plentyn y tu allan i'r sector addysg brif ffrwd a gynhelir mewn rhai amgylchiadau o'r fath.

Erthygl 4 – Dylai llywodraethau ofalu bod yr hawliau hyn ar gael i blant.

Mae gweithredu CDUau yn cyflwyno system gyfartal sy'n sicrhau y rhoddir cynllun statudol i bob plentyn ag ADY, pa mor gymhleth bynnag yw eu hanghenion, a bod ganddynt hawliau i herio rhai penderfyniadau a wneir gan awdurdodau lleol mewn perthynas ag ADY.

Mae'r canllaw gweithredu yn amlinellu dull graddol lle bydd y plant ag ADY sydd fwyaf agored i niwed yn cael blaenoriaeth. Mae hyn yn cynnwys: y plant ieuengaf, i hwyluso ymyriadau cynnar ac effeithlon; plant sy'n agosáu at gerrig milltir penodol o ran cynnydd, i hwyluso cynllunio prosesau trosglwyddo a phontio effeithiol; a phlant â datganiadau AAA, i gydnabod bod y dysgwyr hyn yn debygol o fod ag anghenion mwy difrifol a chymhleth nag eraill.

Erthygl 12 – Mae gan blant yr hawl i ddweud eu barn ynghylch yr hyn a ddylai ddigwydd pan fo oedolion yn gwneud penderfyniadau sy'n effeithio arnyn nhw, ac i'w barn gael ei hystyried.

Bydd y Ddeddf yn sicrhau bod llais y plentyn a'r person ifanc wrth wraidd unrhyw benderfyniadau a gaiff eu gwneud yn eu cylch a bydd y gwaith cynllunio'n sicrhau bod eu ADY yn cael eu bodloni.

Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswyddau ar awdurdodau lleol a chyrrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol i roi sylw dyledus i erthyglau Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn a Chonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau wrth gyflawni swyddogaethau mewn perthynas â'r Ddeddf.

Mae'n adeiladu ar waith blaenorol er mwyn sicrhau bod llais y plentyn yn cael ei barchu, fel Mesur Addysg (Cymru) 2009, y cyfeirir ato uchod.

Mae'r Ddeddf hon yn cryfhau'r hawliau hynny drwy ddarparu bod safbwyntiau, dymuniadau a theimladau plant a phobl ifanc yn cael eu hystyried, er enghraifft wrth baratoi CDU ac wrth ei adolygu. Bydd y Cod ADY yn rhoi mwy o fanylion ynghylch yr hyn a olygir wrth ganolbwyntio ar unigolion wrth gynllunio. Mae'r Ddeddf hefyd yn rhoi dyletswydd ar awdurdodau lleol i gyfeirio plant a phobl ifanc at wasanaeth eirioli annibynnol ar gais. Mae'n bosibl y bydd y Cod ADY yn gosod gofynion pellach ac yn rhoi canllawiau mewn perthynas â'r gwasanaethau eirioli annibynnol hyn, gan gynnwys, os oes angen, eu hymwneud â gwasanaethau eirioli annibynnol a ragnodir mewn rhannau eraill o'r ddeddfwriaeth.

Erthygl 13 – Mae gan blant yr hawl i gael a rhannu gwybodaeth ar yr amod nad yw'r wybodaeth yn niweidiol iddyn nhw ac i eraill.

Mae'r Ddeddf yn cynnwys darpariaeth sy'n pennu y bydd yn ofynnol i awdurdodau lleol drefnu bod plant, pobl ifanc ac eraill yn derbyn gwybodaeth a chyngor am ADY a'r system a ddisgrifir yn y Ddeddf. Bydd yn ofynnol i awdurdodau lleol gymryd camau rhesymol i hysbysu pobl amrywiol ynghylch y trefniadau hyn. Mae yna ddyletswyddau hefyd ar gyrff llywodraethu i roi gwybod am y trefniadau i'w dysgwyr ac eraill.

Bydd y trefniadau hyn yn helpu i sicrhau bod cyfle i blant a phobl ifanc fynegi eu barn ynghylch yr hyn a ddylai ddigwydd (gweler erthygl 12). Mewn termau cyffredinol, rhaid rhoi gwybodaeth o'r fath i blant sydd â'r gallu i ddeall y mater, ac mae yna ddarpariaeth i'w rhoi i gyfeillion achos mewn achosion lle nad oes gan y plentyn y gallu hwnnw. Mae yna weithdrefnau hefyd i ganiatáu i blentyn herio dyfarniad ynghylch ei allu, drwy wneud cais i'r Tribiwnlys yn y pen draw.

Erthygl 16 – Mae gan blant yr hawl i breifatrwydd. Dylai'r gyfraith eu cadw rhag ymosodiadau ar eu ffordd o fyw, eu henw da, eu teuluoedd a'u cartrefi.

Mae'r Ddeddf yn gwneud darpariaeth i reoliadau gael eu gwneud ynghylch datgelu neu ddefnyddio gwybodaeth at ddibenion sy'n gysylltiedig ag addysg y plentyn neu'r person ifanc. Mae darpariaethau'r Ddeddf a'r pŵer hwn i reoleiddio yn cydnabod bod yna achlysuron pan fyddai'n briodol neu'n angenrheidiol rhannu gwybodaeth am unigolion heb gydsyniad yr unigolyn (neu eu rhieni yn achos plant). Er enghraifft, gan y byddai'n ei gwneud yn bosibl darparu addysg sy'n addas ar gyfer plentyn penodol o oed ysgol gorfodol. Mae'r Ddeddf yn cynnwys cyfyngiadau priodol ar ddatgelu gwybodaeth sy'n parchu preifatrwydd. Er enghraifft, mae adran 57 yn rhoi pŵer i gyrff iechyd penodol i roi gwybod i awdurdodau lleol o'i farn bod gan blentyn sydd o dan oed ysgol gorfodol ADY,

neu y gallai fod ganddo ADY, ond dim ond ar ôl trafod y mater gyda'r rhiant, ac os yw'n fodlon mai dyna sydd orau i'r plentyn. Bydd cyfreithiau eraill ar rannu gwybodaeth a diogelu data hefyd yn berthnasol.

Erthygl 23 – Dylai plant sydd ag anabledd o unrhyw fath gael gofal arbennig a chefnogaeth fel y gallant fyw bywyd llawn ac annibynnol.

Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswyddau ar awdurdodau lleol a chyrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol i roi sylw dyledus i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau wrth gyflawni swyddogaethau mewn perthynas â'r Ddeddf. Mae hyn yn golygu y bydd awdurdodau lleol a chyrff y GIG yn rhoi sylw i'r confensiynau wrth wneud penderfyniadau strategol yn unol â'r Cod ADY.

Mae'r Ddeddf yn gwneud darpariaeth y bydd gan berson ADY os oes ganddo ef neu ganddi hi anhawster neu anabledd dysgu sy'n golygu bod angen DDdY.

Mae'n darparu bod gan blentyn o oedran ysgol gorfodol neu berson dros yr oedran hwnnw anhawster neu anabledd dysgu os yw ef neu hi:

- yn wynebu llawer mwy o anhawster wrth ddysgu na'r rhan fwyaf o ddysgwyr eraill o'r un oedran;
- ag anabledd sy'n ei atal neu'n ei gwneud hi'n fwy anodd iddo ddefnyddio cyfleusterau ar gyfer addysg neu hyfforddiant o'r math a ddarperir i ddysgwyr eraill o'r un oedran mewn ysgolion prif ffrwd a gynhelir neu sefydliadau prif ffrwd o fewn y sector addysg bellach.

Ystyrir bod gan blentyn o dan oed ysgol gorfodol anhawster neu anabledd dysgu os yw'n debygol, os na chynigir DDdY, y byddai'n cael anhawster sylweddol fwy wrth ddysgu na'r rhan fwyaf o'i gyfoedion yn ystod ei gyfnod gorfodol yn yr ysgol.

Bydd gan y plant a'r bobl ifanc hynny sydd yn yr ysgol neu addysg bellach, sydd ag ADY hawl i dderbyn CDU ynghyd â'r DDdY sydd wedi'i nodi ynddo.

Os na all anghenion rhesymol plentyn neu berson ifanc gael eu bodloni oni bai bod yr awdurdod lleol hefyd yn sicrhau darpariaeth benodol, er enghraifft lle mewn ysgol annibynnol benodol a/neu lety er mwyn gallu mynychu sefydliad preswyl penodol (efallai oherwydd bod gan blentyn neu berson ifanc anabledd ac ADY difrifol a/neu gymhleth), rhaid i'r awdurdod lleol (yn amodol ar rai amodau eraill) nodi'r ddarpariaeth honno yn y CDU a'i sicrhau.

Bydd y Ddeddf yn atgyfnerthu'r drefn gofrestru bresennol er mwyn rhoi'r sicrwydd angenrheidiol bod plentyn neu berson ifanc ag ADY wedi'i osod mewn lleoliad priodol.

Erthygl 28 – Mae gan blant yr hawl i addysg, Dylai disgyblaeth mewn ysgolion barchu urddas dynol plant. Dylai addysg gynradd fod am ddim. Dylai gwledydd cyfoethog helpu gwledydd tlotach i gyflawni hyn.

Bydd y Ddeddf yn gwneud darpariaeth ar gyfer system gymorth sy'n galluogi plant a phobl ifanc sydd mewn ysgol neu addysg bellach yng Nghymru hyd at 25 oed, sydd ag ADY, i gael manteisio ar y cyfleoedd addysgol sydd ar gael iddyn nhw a'u cyfoedion, ac elwa'n llawn arnynt.

Erthygl 29 – Dylai addysg ddatblygu personoliaeth a doniau pob plentyn yn gyflawn. Dylai annog plant i barchu eu rhieni, a’u diwylliant nhw ac eraill.

Mae’r ddogfen yn darparu canllawiau ar weithredu darpariaethau’r Ddeddf, sy’n seiliedig ar yr egwyddor y dylai pob plentyn gael cymorth i gyflawni hyd eithaf ei allu. Bydd y CDU statudol yn helpu i sicrhau bod pob plentyn sydd ag ADY, sydd o oedran ysgol gorfodol neu’n iau, yn derbyn y ddarpariaeth sydd ei hangen arno i wneud hynny.

Cam 4. Cefnogi’r Gweinidog a phenderfyniad y Gweinidog

Mae’r cyngor i Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg yn cadarnhau bod yr Asesiad hwn o’r Effaith ar Hawliau Plant wedi’i gwblhau. Nid oes unrhyw wrthdaro ag erthyglau Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau’r Plentyn wedi’i nodi.

Cam 5. Cofnodi a chyhoeddi’r canlyniad

Caiff yr asesiad o effaith ei gyhoeddi ar wefan Trawsnewid y System ADY ochr yn ochr â’r canllaw i’r amserlenni ar gyfer gweithredu cynlluniau datblygu unigol ar gyfer plant o oedran ysgol gorfodol neu’n iau.

Cam 6. Adolygu’r darn o waith fel bo’r angen

Caiff yr effaith ar hawliau’r plentyn a’r person ifanc ei hadolygu’n rheolaidd.

Wrth i’r rhaglen drawsnewid ehangach gael ei datblygu, ac i’r system ADY newydd gael ei gweithredu, rhoddir ystyriaeth bellach i effaith Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau’r Plentyn.

Fel rhan o’r adolygiad ôl-weithredol, cynhelir gwerthusiad o effaith y Ddeddf i fonitro i ba raddau y mae’r newidiadau deddfwriaethol a’r newidiadau polisi ehangach yn ymsefydlu ac yn effeithio ar ddeilliannau dysgwyr. Mae astudiaeth yn cael ei chynnal ar hyn o bryd a fydd yn llinell sylfaen i asesu’r effaith yn y dyfodol.

Cyllidebau

O ganlyniad i gwblhau’r Asesiad o’r Effaith ar Hawliau Plant, a oes unrhyw effaith ar gyllidebau?

Nac oes

Rhowch unrhyw fanylion:

Nid yw’r Asesiad hwn o’r Effaith ar Hawliau Plant wedi nodi unrhyw effaith ar y gyllideb. Bydd dadansoddiad cynhwysfawr o’r costau sy’n gysylltiedig â’r Ddeddf yn rhan o asesiad effaith rheoleiddiol, sy’n rhan o’r Memorandwm Esboniadol a oedd yn cyd-fynd â’r Ddeddf.

Monitro ac Adolygu

A oes angen inni fonitro / adolygu'r cynnig?	Oes
Os yn berthnasol: gosodwch y dyddiad adolygu	Monitro parhaus yn ystod y cyfnod gweithredu, ac adolygiad bum mlynedd ar ôl dechrau gweithredu

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.cymru.gov.uk

CONFENSIWN Y CENHEDLOEDD UNEDIG AR HAWLIAU'R PLENTYN

www.ccuhpwgneudpethauniawn.co.uk

Mae Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn yn gyntdeb rhyngwladol sy'n gwarchod hawliau dynol plant o dan 18 oed. Ar 16 Rhagfyr 1991, cytunodd Teyrnas Unedig Prydain Fawr a Gogledd Iwerddon yn ffurfiol i sicrhau bod pob plentyn yn y DU yn cael yr holl hawliau fel y'u rhestrwyd yn y confensiwn.

Cafodd 'Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011' gefnogaeth unfrydol ar draws y pleidiau pan basiwyd ef yng Nghynulliad Cenedlaethol Cymru ar 18 Ionawr 2011. Cafodd Gymeradwyaeth Frenhinol ar 16 Mawrth 2011 a daeth i rym ar 16 Mai 2011.

Mae'n rhoi dyletswydd ar Weiridogion Cymru i roi sylw dyledus i'r hawliau a'r rhwymedigaethau sydd yn yr CCUHP a'i brotocolau dewisol.

Mae 54 o erthyglau yn y confensiwn. Mae Erthyglau 43-54 yn ymwneud â sut y dylai oedolion a llywodraethau weithio gyda'i gilydd i sicrhau bod gan bob plentyn hawl i'w hawliau. Mae'r wybodaeth a geir yma yn ymdrin ag erthyglau 1-42 sy'n cyflwyno sut y dylai plant gael eu trin.

I gael rhagor o wybodaeth am Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn ewch i:
Wefan CCUHP Llywodraeth Cymru:
www.ccuhpwgneudpethauniawn.co.uk

Clic - y Gwasanaeth Gwybodaeth a Chyngor Cenedlaethol i Bobl Ifanc:
www.cliconline.co.uk/cym/newyddion

Gellir gweld 'Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011' yn:
<http://www.legislation.gov.uk/mwa/2011/2/contents>

Erthygl 1

Mae gan bob un dan ddeunaw oed yr hawliau sydd yn y Confensiwn hwn.

Erthygl 2

Mae'r Confensiwn yn gymwys i bob un, beth bynnag fo'i hil, ei greffydd, ei alluedd, beth bynnag y mae'n ei feddwl neu'n ei dddeud a pha fath bynnag o deulu y daw ohono.

Erthygl 3

Dylai pob sefydliad sy'n ymwneud â phlant weithio at yr hyn sydd orau i bob plentyn.

Erthygl 4

Dylai llywodraethau ofalu bod yr hawliau hyn ar gael i blant.

Erthygl 5

Dylai llywodraethau barchu hawliau a chyfrifoldebau teuluoedd i gyfeirio ac arwain eu plant fel eu bod, wrth dylfu, yn dysgu sut i ddefnyddio'u hawliau'n brodol.

Erthygl 6

Mae gan bob plentyn hawl i fyw. Dylai llywodraethau ofalu bod plant yn goroesi ac yn datblygu'n iach.

Erthygl 7

Mae gan bob plentyn hawl i enw a gofrestrwyd yn gyfreithiol, hawl i genedigrwydd a hawl i adnabod ei rieni ac, i'r graddau sy'n bosibl, i dderbyn gofal ganddynt.

Erthygl 8

Dylai llywodraethau barchu hawl plant i enw, cenedigrwydd a chymrau teulu.

Erthygl 9

Ni ddylid gwahanu plant oddi wrth eu rieni oni yw hyn er eu lles nhw'u hunain, er enghraifft os yw rhiant yn cam-drin neu'n esgeuluso plentyn. Mae gan blant y mae eu rieni wedi gwahanu hawl i gadw mewn cysylltiad â'r ddau riant, oni fyddai hyn yn niweidio'r plentyn.

Erthygl 10

Dylai teuluoedd sy'n byw mewn gwledydd gwahanol gael yr hawl i symud rhwng y gwledydd hynny fel y gall y rieni a'r plant gadw mewn cysylltiad neu ddi-dod at ei gilydd fel teulu.

Erthygl 11

Dylai llywodraethau gymryd camau i gadw plant rhag cael eu cymryd allan o'u gwledydd nhw'u hunain yn anghyfreithlon.

Erthygl 12

Mae gan blant yr hawl i dddeud eu barn ynghylch yr hyn a ddybiai ddioglydd pan fo oedolion yn gwneud penderfyniadau sy'n effaithio arny nhw, ac i'w barn gael ei hystyried.

Erthygl 13

Mae gan blant yr hawl i gael a rhannu gwybodaeth ar yr amod nad yw'r wybodaeth yn niweidio iddyn nhw ac i eraill.

Erthygl 14

Mae gan blant yr hawl i feddwl a chredu'r hyn a fynnant ac i arfer eu crefydd, cyhyd ag nad ydynt yn cadw pobl eraill rhag mwynhau eu hawliau. Dylai rieni arwain eu plant yn y materion hyn.

Erthygl 15

Mae gan blant yr hawl i gydgyfarfod ac i ymuno â grwpiau a sefydliadau, oni yw hyn yn cadw pobl eraill rhag mwynhau eu hawliau.

Erthygl 16

Mae gan blant yr hawl i brafatwydd. Dylai'r gyfraith eu cadw rhag ymosodadau ar eu ffordd o fyw, eu henw da, eu teuluoedd a'u cartrefi.

Erthygl 17

Mae gan blant yr hawl i wybodaeth ddibynadwy gan y cyfrngorau torfol. Dylai teledu, radio a phapurau newydd roi gwybodaeth y gall plant ei deall ac ni ddylent hybu deunyddiau a allai niweidio plant.

Erthygl 18

Dylai'r ddau riant rannu cyfrifoldeb dros fagu eu plant, a dylent ystyried yr hyn sydd orau i bob plentyn bob amser. Dylai llywodraethau helpu rieni trwy ddarparu gwasanaethau i'w cefnogi, yn enwedig os yw'r ddau riant yn gweithio.

Erthygl 19

Dylai llywodraethau ofalu bod plant yn cael y gofal priodol, a'u cadw rhag trais, camdrianaeth ac esgeulustod gan eu rieni neu unrhyw un arall sy'n edrych ar eu hól.

Erthygl 20

Rhaid i bobl sy'n parhau eu crefydd, eu diwylliant a'u hieith edrych ar ôl plant na all eu rieni ofalu amdanynt.

Erthygl 21

Pan fo plant yn cael eu mabwysiadu, yr ystyriaeth gyntaf yw'r hyn sydd orau iddyn nhw. Dylai'r un rheolau gael eu cymhwyso os yw'r plant yn cael eu mabwysiadu yn y wlad lle y'u ganwyd neu'n cael eu cymryd i fyw mewn gwlad arall.

Erthygl 22

Dylai plant sy'n dod i wlad fel fforduriaid gael yr un hawliau â phlant a anwyd yn y wlad honno.

Erthygl 23

Dylai plant sydd ag anabledd o unrhyw fath gael gofal arbennig a chefnogaeth fel y gallant fyw bywyd iawn ac amibynnol.

Erthygl 24

Mae gan blant yr hawl i gael gofal iechyd o ansawdd da ac i ddiwr glân, bwyd maethlon ac amgylchedd glân er mwyn iddynt nhw gadw'n iach. Dylai gwledydd cyfoethog helpu gwledydd tlotach i gyflawni hyn.

Erthygl 25

Dylai sefyllfa plant y mae eu hawndrodd lleol yn hytrach na'u rieni yn gofalu amdanynt gael ei hadolygu'n rheolaidd.

Erthygl 26

Dylai'r Llywodraeth roi mwy o arian ar gyfer plant teuluoedd mewn angen.

Erthygl 27

Mae gan blant yr hawl i safon bywyd sy'n ddigon da i ddiwallu eu hangenion corfforol a meddykol. Dylai'r Llywodraeth helpu rieni na allant ffordd ddarparu hyn.

Erthygl 28

Mae gan blant yr hawl i addysg. Dylai ddsybliaeth mewn ysgolion barchu urddas dynol plant. Dylai addysg gynradd fod am ddim. Dylai gwledydd cyfoethog helpu gwledydd tlotach i gyflawni hyn.

Erthygl 29

Dylai addysg ddatblygu personoliaeth a doniau pob plentyn yn gyflawn. Dylai annog plant i barchu eu rieni, a'u diwylliant nhw ac eraill.

Erthygl 30

Mae gan blant yr hawl i ddefnyddio iaith ac arferion eu teuluoedd, p'un ai yw'r rhain yn cael eu rhannu gan hyspffirif y bobl neu beidio.

Erthygl 31

Mae gan blant yr hawl i ymlacio a chwarae, ac i ymuno mewn ystod eang o weithgareddau.

Erthygl 32

Dylai'r Llywodraeth gadw plant rhag gwaith sy'n beryglus neu a allai amharu ar eu hiechyd neu eu haddysg.

Erthygl 33

Dylai'r Llywodraeth ddarparu ffyrdd o gadw plant rhag cyflurio peryglus.

Erthygl 34

Dylai'r Llywodraeth gadw plant rhag camdrianaeth rywiol.

Erthygl 35

Dylai'r Llywodraeth ofalu na chaff plant eu cipio neu eu gwerthu.

Erthygl 36

Dylai plant gael eu gwarchod rhag gweithgarwch a allai amharu ar eu datblygiad.

Erthygl 37

Ni ddylid trin plant sy'n torri'r gyfraith yn greulon. Ni ddylid eu rhoi mewn carchar gydag oedolion a dylid eu cadw mewn cysylltiad â'u rieni.

Erthygl 38

Ni ddylai llywodraethau adael i blant dan bymtheg oed ymuno â'r fyddin. Dylai plant mewn parthau rhyfel gael gwarchodaeth arbennig.

Erthygl 39

Dylai plant sydd wedi cael eu hesgeuluso neu eu cam-drin gael help arbennig i adfer eu hunan-barch.

Erthygl 40

Dylai plant a gyhuddir o domi'r gyfraith dderbyn help cyfreithiol. Dylid defnyddio deddfyddau o garchar i blant ar gyfer y troseddau mwyaf difrifol yn unig.

Erthygl 41

Os yw cyfreithiau gwlad arbennig yn gwarchod plant yn well nag erthyglau'r Confensiwn, yna dylai'r cyfreithiau hynny aros.

Erthygl 42

Dylai'r Llywodraeth wneud y Confensiwn yn hysbys i bob rhiant a phlentyn.

WCS/ERS